

Uchwała z dnia 12 czerwca 2002 r., III CZP 34/02

Sędzia SN Marian Kocon (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Elżbieta Skowrońska-Bocian

Sędzia SN Marek Sychowicz

Sąd Najwyższy w sprawie ze skargi wierzyciela Skarbu Państwa, Sądu Rejonowego w T. na czynności Komornika Sądowego, Rewiru I przy Sądzie Rejonowym w Trzciance w sprawie z wniosku Skarbu Państwa, Sądu Rejonowego w T. przeciwko Jerzemu Romanowi H. o świadczenie pieniężne, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 12 czerwca 2002 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Piotra Wiśniewskiego, zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowieniem z dnia 26 marca 2002 r.

"Czy wierzyciel – Skarb Państwa ściągający swoją należność w egzekucji prowadzonej na polecenie sądu ma obowiązek ponieść opłatę określoną w art. 45 ust. 5 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm.) ?"

podjął uchwałę:

Sąd, kierując do komornika polecenie egzekucyjne, ma obowiązek ponieść opłatę określoną w art. 45 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm.).

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy, rozpoznając zażalenie wierzyciela – Skarbu Państwa na postanowienie Sądu pierwszej instancji oddalające skargę na zarządzenie komornika o zwrocie pochodzącego od sądu polecenia wszczęcia egzekucji świadczenia pieniężnego z powodu nieuiszczenia części opłaty stosunkowej określonej w art. 45 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm. – dalej "u.k.s.egz."), w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 18 września 2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie

niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 130, poz. 1452), obowiązującym od dnia 1 stycznia 2002 r., powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz w przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnieniu prawnym, przytoczonym na wstępie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedstawiając zagadnienie prawne Sąd Okręgowy zauważył, że skoro art. 45 ust. 6 zdanie pierwsze u.k.s.egz. nie zawiera odesłania do art. 45 ust. 5 u.k.s.egz., to ten przepis na podstawie wnioskowania *a contrario* nie ma zastosowania do egzekucji należności Skarbu Państwa, w tym egzekucji prowadzonej na polecenie sądu lub prokuratora.

Takiego rozumowania nie sposób uznać za trafne zarówno w świetle wykładni art. 45 ust. 1 i ust. 5 u.k.s.egz., jak również ze względu na treść art. 45 ust. 7 i art. 59 ust. 3 u.k.s.egz.

Brzmienie art. 45 ust. 1 u.k.s.egz. nie daje podstaw do zapatrywania, że przepis ten wprowadza generalne zwolnienie od konieczności uiszczenia opłaty egzekucyjnej przy wszczęciu egzekucji, w tym egzekucji świadczenia pieniężnego, nie jest to bowiem przedmiot regulacji tego przepisu. Innymi słowy, art. 45 ust. 1 u.k.s.egz. nie uchyla obowiązującej we wszystkich postępowaniach cywilnych reguły odpłatności wniosków wszczynających postępowanie. Dlatego zawarte w art. 45 ust. 6 zdanie pierwsze u.k.s.egz. odesłanie do art. 45 ust. 1-3 u.k.s.egz., przy jednoczesnym braku odesłania w tym przepisie do art. 45 ust. 5 u.k.s.egz. nie uprawnia do wniosku, że sąd lub prokurator, kierując polecenie wszczęcia egzekucji świadczenia pieniężnego, są zwolnieni od obowiązku uiszczenia jakichkolwiek opłat, w tym częściowej opłaty stosunkowej określonej w art. 45 ust. 5 u.k.s.egz. Wywodzenie więc *a contrario* z brzmienia art. 45 ust. 6 zdanie pierwsze u.k.s.egz., że brak odesłania w tym przepisie do art. 45 ust. 5 u.k.s.egz. pozbawia komornika prawa żądania od sądu lub prokuratora uiszczenia części opłaty stosunkowej w wypadku egzekucji świadczenia pieniężnego wszczętej na polecenie tych organów, jest błędne. Kwestia uiszczenia opłat przez sąd lub prokuratora nie została rozstrzygnięta ani w sposób pozytywny, ani w sposób negatywny w art. 45 ust. 6 zdanie pierwsze w związku z art. 45 ust. 1 u.k.s.egz.

Podstawowe znaczenie dla rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego ma natomiast art. 45 ust. 7 u.k.s.egz., przewidujący zwrot pochodzącego od sądu lub prokuratora polecenia egzekucyjnego dotyczącego świadczenia

pieniężnego w razie nieuiszczenia wraz z tym poleceniem części opłaty stosunkowej, określonej w art. 45 ust. 5 u.k.s.egz. Na gruncie tego przepisu uzasadniony jest pogląd, że skoro ustawodawca określił w nim skutek nieuiszczenia przez sąd lub prokuratora, wraz z poleceniem egzekucyjnym, wskazanej w art. 45 ust. 5 u.k.s.egz. części opłaty stosunkowej, to przyjął jednocześnie, iż na wymienionych organach, dochodzących należności pieniężnych Skarbu Państwa w postępowaniu egzekucyjnym przed komornikiem, spoczywa obowiązek uiszczenia tej opłaty. Jeśli przy tym art. 45 ust. 7 u.k.s.egz. przewiduje zwrot polecenia egzekucyjnego w razie nieuiszczenia wymienionej opłaty łącznie z poleceniem, bez obowiązku kierowania przez komornika do sądu lub prokuratora wezwania do jej uiszczenia, to uznać należy, że opłata ta musi zostać zapłacona już w momencie złożenia polecenia egzekucyjnego. W tym zakresie art. 45 ust. 7 u.k.s.egz. wprowadza odstępstwo od regulacji zawartej w art. 45 ust. 5 u.k.s.egz., zakładającej, że komornik ma jedynie prawo wezwać wierzyciela przed wszczęciem egzekucji świadczenia pieniężnego do uiszczenia części opłaty stosunkowej należnej za egzekucję. Odstępstwo to polega na tym, że w razie wystąpienia z poleceniem egzekucyjnym przez sąd lub prokuratora nie ma zastosowania przewidziany w art. 45 ust. 5 u.k.s.egz. tryb wezwania przez komornika o uiszczenie części opłaty stosunkowej, lecz opłata ta powinna zostać zapłacona wówczas jednocześnie ze złożeniem polecenia.

Nie jest trafne wyrażane w literaturze zapatrywanie, że art. 45 ust. 7 u.k.s.egz. nie może stanowić podstawy prawnej dla obowiązku sądu lub prokuratora do uiszczenia części opłaty stosunkowej, wskazanej w art. 45 ust. 5 u.k.s.egz., w chwili złożenia polecenia egzekucyjnego, ponieważ określa on jedynie sankcję za brak tej opłaty (zwrot polecenia egzekucyjnego).

Rozwiązanie legislacyjne, polegające na nakładaniu na podmioty prawa określonych powinności w drodze ustanawiania norm prawnych określających jedynie sankcję za niedopełnienie tych powinności, może budzić pewne zastrzeżenia, jednak, co należy podkreślić, jest to rozwiązanie stosowane w sferze regulacji obowiązku ponoszenia kosztów postępowania. Przykładowo, w art. 45 ust. 8 u.k.s.egz. określona jest jedynie sankcja zwrotu nieopłaconego wniosku o wszczęcie egzekucji, złożonego przez adwokata lub radcę prawnego, jeżeli od wniosku pobrana powinna być opłata stała. Nie ma natomiast w art. 45 u.k.s.egz. przepisu, który nakładałby *expressis verbis* na wierzyciela obowiązek uiszczenia opłaty stałej wraz z wnioskiem o wszczęcie egzekucji świadczenia niepieniężnego

(egzekucja tych świadczeń podlega bowiem opłatom stałym, por. art. 44 ust. 3 u.k.s.egz.), jednak obowiązek taki wynika m.in. właśnie z przepisu określającego sankcję jego niedopełnienia, tj. powołanego przykładowo art. 45 ust. 8 u.k.s.egz. (poprzednio art. 45 ust. 5 u.k.s.egz. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2002 r.). Zauważyć trzeba, że nawet przy założeniu, iż regulacja art. 45 ust. 7 u.k.s.egz. w odniesieniu do sposobu nałożenia na prokuratora lub sąd obowiązku uiszczenia części opłaty stosunkowej wraz ze złożeniem polecenia egzekucyjnego nie jest rozwiązaniem – z legislacyjnego punktu widzenia – w pełni poprawnym, nie można z tego tylko powodu odmawiać omawianemu przepisowi znaczenia normatywnego.

Za poglądem, że sąd lub prokurator, kierując do komornika polecenie wszczęcia egzekucji świadczenia pieniężnego, powinni jednocześnie uiścić część stosunkowej opłaty egzekucyjnej określoną w art. 45 ust. 5 u.k.s.egz., przemawia również treść art. 59 ust. 3 u.k.s.egz. Stosownie do tego przepisu, w egzekucji wszczętej na polecenie sądu lub prokuratora w pierwszej kolejności zwraca się z wyegzekwowanych kwot uiszczoną część opłaty stosunkowej, a drugą połowę opłaty oblicza się zgodnie z zasadą, o której mowa w art. 59 ust. 1 u.k.s.egz., tj. proporcjonalnie do wyegzekwowanych od dłużnika kwot. Z przepisu tego wynika, że sąd lub prokurator mają obowiązek uiszczenia wraz z poleceniem egzekucyjnym części stosunkowej opłaty egzekucyjnej. Skoro bowiem art. 59 ust. 3 u.k.s.egz. przewiduje konieczność zwrotu uiszczonej przez sąd lub prokuratora części opłaty stosunkowej z kwot wyegzekwowanych od dłużnika, to założeniem jego zastosowania musi być uprzednie uiszczenie tej części opłaty przez wymienione organy. Zauważyć należy, że ustawodawca, dokonując nowelizacji art. 45 u.k.s.egz., pozostawił art. 59 ust. 3 u.k.s.egz. niezmieniony. Wolą ustawodawcy było zatem utrzymanie tego przepisu i dalsze jego stosowanie. Wobec tego art. 59 ust. 3 u.k.s.egz., jak również zmieniony art. 45 u.k.s.egz., należy wyklądać w taki sposób, aby zachować spójność regulacji zawartej w obu tych przepisach. W efekcie należy przyjąć, że art. 59 ust. 3 u.k.s.egz. w zakresie, w jakim stanowi o zwrocie uiszczonej przez sąd lub prokuratora części opłaty stosunkowej, pozostaje w związku z art. 45 ust. 7 u.k.s.egz., nakładającym na sąd lub prokuratora obowiązek uiszczenia części opłaty stosunkowej określonej w art. 45 ust. 5 u.k.s.egz. jednocześnie z poleceniem egzekucyjnym.

Na koniec trzeba zauważyć, że przyjęcie założenia konieczności uiszczenia

przez sąd lub prokuratora części opłaty stosunkowej określonej w art. 45 ust. 5 u.k.s.egz. jednocześnie z poleceniem egzekucyjnym przyczyni się częściowo do zwiększenia wydatków ponoszonych przez Skarb Państwa na egzekucję jego należności. Dotyczy to mniejszych kwotowo należności, które występują częściej, gdy egzekucja wszczynana jest na polecenie sądu lub prokuratora. Niemniej jednak, nie jest uzasadnione kwestionowanie przyjętego przez ustawodawcę rozwiązania normatywnego. Nie przekonuje w szczególności argument, że nie mogło być celem działań ustawodawcy zwiększenie wydatków Skarbu Państwa na egzekucję jego należności, zważywszy na okoliczność, że ustawa nowelizująca została przyjęta przez parlament w okresie narastających trudności budżetowych. Elementy pozanormatywne (w tym natury ekonomicznej) mogą pełnić pewną rolę przy wykładni celowościowej przepisów prawa, jednakże nie mogą one prowadzić do zanegowania ich treści, wyprowadzonej z brzmienia przepisów, tym bardziej, jeśli wykładnia językowa pozwala na zachowanie spójności regulacji prawnej.

Z tych względów Sąd Najwyższy rozstrzygnął przedstawione zagadnienie prawne, jak w uchwale.